

HRVATSKI JEZIK za gimnazije

UVOD

I.

Naziv nastavnog predmeta je **Hrvatski jezik**.

Nastavni predmet **Hrvatski jezik** obuhvaća tri nastavna područja: a) **Hrvatski jezik**, b) **Hrvatsku i svjetsku književnost** i c) **Jezično izražavanje**.

Nastavna područja su samostalne cjeline koje se čvrsto povezuju u nastavni predmet prema načelima unutarnje korelacije. Nazivom nastavnoga područja ističu se sadržaj, svrha i zadaće učenja te djelatnosti kojima se ta svrha i zadaće postižu.

Sadržaji nastavnih područja su obvezatni i izborni.

II.

Program hrvatskoga jezika za gimnazije sadržajno se, metodološki i konceptijski povezuje s **Programom hrvatskoga jezika za osnovnu školu** i s njim čini zajednički sustav jezičnoga i književnoga odgoja i naobrazbe. Ostvaruje se višom teoretskom razinom u pristupu jezičnim i književnim sadržajima te novim, složenijim organizacijskim oblicima odgojno-naobrazbene djelatnosti.

III.

OBVEZATNI PROGRAM

a) Nastavno područje **Hrvatski jezik**:

Program nastave hrvatskoga jezika za gimnazije polazi od dostignute programske razine nastave hrvatskoga jezika u osnovnoj školi i uspostavlja višu teoretsku razinu učenja. Povećavaju se obveze teoretskoga i praktičnog bavljenja jezikom. Stječu se znanje i sposobnosti za služenje jezikom u svim komunikacijskim situacijama.

Analitičko-sintetički i interdisciplinarni pristup jezičnim pojavama osnovni je metodološki pristup programiranju.

Nastava hrvatskoga jezika uspostavlja suodnos s nastavom hrvatske i svjetske književnosti te nastavom jezičnog izražavanja, baveći se jezikom kao sredstvom komunikacije i umjetničkoga izražavanja.

b) Nastavno područje **Hrvatska i svjetska književnost**:

Program nastave književnosti nadovezuje se na osnovnoškolske programske sadržaje. Na osnovi dostignutih spoznaja, znanja i sposobnosti u osnovnoj školi uspostavljaju se razvijeniji teoretski pristupi književnim pojavama, koji su se potvrdili u znanosti o književnosti, te povijesno proučavanje hrvatske i svjetske književnosti.

Najvažnije spoznaje o književnom djelu, njegovu stvaranju, ustrojbi, raščlambi, tumačenju (interpretaciji), recepciji i proučavanju - učenici stječu na reprezentativnim djelima iz hrvatske i antologijskim djelima iz svjetske književnosti. Uspostavlja se komunikacijski model: pisac -

djelo - primatelj (recipijent). Spoznaje o književnim djelima omogućit će književnoteoretske i književnopovijesne sinteze.

c) Nastavno područje **Jezično izražavanje**:

Program nastave jezičnoga izražavanja povezuje funkcionalne elemente programa književnosti i hrvatskoga jezika te drugih nastavnih predmeta. Predviđaju se različiti oblici usmenoga i pismenoga izražavanja. U nastavu jezičnoga izražavanja uključuju se književnoumjetnički i neumjetnički tekstovi na kojima se uočavaju zakonitosti njihova stvaranja, tumačenja i prihvatanja (razumijevanja).

Oblici jezičnoga izražavanja usklađuju se s programom hrvatskoga jezika, književnosti i komunikacijskim potrebama.

IV.

IZBORNI PROGRAM

Izborni program namjenjuje se darovitijim učenicima te učenicima s posebnim jezičnim i književnim interesima. Učenik i učitelj (profesor) biraju ponuđene sadržaje. Mogu izabrati i navedene sadržaje u skladu sa zavičajnim načelom, komunikacijskim potrebama - ili najnovija književna i znanstvena djela.

a) **Izborni program iz hrvatskoga jezika** proširuje sadržaje obvezatnoga programa, uvodi nove sadržaje, nove pristupe i spoznajne razine.

b) **Izborni program iz hrvatske i svjetske književnosti** sadrži dodatni izbor reprezentativnih i antologijskih književnih djela i tema, posebice suvremenih književnih djela te djela scenske, filmske i radiotelevizijske umjetnosti kojima se aktualiziraju problemi u književnim i kazališnim djelima starijih razdoblja.

c) **Izborni program jezičnoga izražavanja** proširuje sadržaje obvezatnoga programa, uvodi nove sadržaje i nove pristupe pismenom izražavanju (stvaranju) te govorništvu.

V.

SVRHA

Svrha je nastave hrvatskoga jezika (nastavnog predmeta) u gimnaziji:

- usvijestiti potrebu stalnog učenja hrvatskoga jezika;
- razvijati i učvršćivati brigu i ljubav za hrvatski jezik i književnost;
- steći spoznaje o hrvatskome jeziku kao sredstvu priopćivanja i umjetničkoga izražavanja te jednoj od osnovnih (bitnih) značajki hrvatske nacionalne samobitnosti (nacionalnoga identiteta);
- steći jezično znanje, jezičnu kulturu i sposobnosti za porabu hrvatskoga jezika u svim tekstovnim vrstama, funkcionalnim stilovima i priopćajnim sredstvima;

- steći književno znanje, književnu kulturu i sposobnosti kako bi učenici mogli samostalno čitati književna djela, razumijevati ih, tumačiti i prosuđivati (procjenjivati, ocjenjivati);
- steći jezičnu, književnu, kazališnu i medijsku kulturu kojom se pojedinac potvrđuje kao samosvojno biće sposobno za život s drugima u snošljivosti i različitostima što ih pruža demokratsko društvo.

ZADAĆE

Svrha se nastave hrvatskoga jezika (nastavnog predmeta) postiže ostvarivanjem sljedećih zadaća:

- upoznati sustav hrvatskoga standardnog jezika na fonološkoj, gramatičkoj (morfološkoj, sintaktičkoj), leksikološkoj, stilističkoj, pravogovornoj i pravopisnoj razini;
- upoznati povijest hrvatskoga jezika radi poznavanja i razumijevanja povijesnih okolnosti u kojima se razvijao hrvatski jezik i njegova narječja;
- upoznati reprezentativna djela hrvatske i antologijska djela svjetske književnosti iz svih književnih razdoblja;
- razviti čitateljsku kulturu kao osnovu opće naobrazbe i stalne samonaobrazbe;
- upoznati hrvatsku svekoliku kulturnu baštinu radi izgrađivanja nacionalnog identiteta i svijesti o pripadnosti europskom duhovnom i uljudbenom krugu;
- razumijevati i rabiti znanstvena postignuća u jezikoslovlju, znanosti o književnosti i drugim znanostima;
- poticati zanimanje za jezično, književno, scensko i filmsko stvaranje.

OBVEZATNI PROGRAM

Prvi razred

1. HRVATSKI JEZIK

Jezik i priopćivanje (komunikacija). Jezik kao sustav znakova. Narav jezičnoga znaka. Izraz i sadržaj. Supstancija i forma. Jezična ekonomija i zalihost (redundancija).

Fonem. Razlikovna (distinktivna) obilježja fonema. Fonem, alofon (fonemska inačica) i fon (glas).

Fonetska (akustička i artikulacijska) te fonološka (funkcionalna) svojstva fonema. Fonetika i fonologija.

Razdioba fonema. Samoglasnici (vokali) i suglasnici (konsonanti). Samoglasnici po mjestu i načinu tvorbe; prednji i stražnji te visoki, srednji i niski.

Sonantni (zvonki) i šumni suglasnici. Suglasnici po mjestu tvorbe (dvousnjeni, zubnounsni, zubni, dešnjaci (alveolarni), tvrdonepčani, mekonepčani).

Suglasnici po načinu tvorbe (zatvorni, poluzatvorni i tjesnačni). Zvučni i bezvučni suglasnici. Slogotvorni i neslogotvorni fonemi.

Pismo. Grafem (slovo) i fonem. Oblikovanje hrvatskoga latiničnoga grafijskog sustava. Govorni i pisani jezik.

Pravopis (ortografija) i pravogovor (ortoepija). Fone-
mi **č**, **dž**, **ć** i **đ** s pravopisnog i pravogovornog stajališta.

Fonem kao sastavni dio morfema. Morfo(fo)nem kao alternanta fonema. Morfo(fo)nologija.

Alternacije fonema i fonemskih skupina: jednačenje (asimilacija) po zvučnosti i po mjestu tvorbe.

Gubljenje suglasnika i/ili pojednostavljivanje suglasničkih skupina, palatalizacija i sibilizacija, jotacija.

Alternacije **ije/je/e/ i/** te alternacije **l/o**.

Segmentna (odsječna) i suprasegmentna (nadod-
sječna) obilježja.

Naglasak (akcent) i dužina (kvantiteta). Naglasni su-
stav hrvatskoga standardnog jezika.

Naglašene i nenaglašene riječi. Enklitike i proklitike. Suprasegmentna (intonativna) obilježja na razini rečenice: rečenični naglasak, rečenična melodija, tempo, intenzitet, stanka (vrednote govorenog jezika).

Grafijska realizacija intonativnih sredstava: točka, upitnik, uskličnik te upitnik u kombinaciji. Ostali interpunkcijski znakovi (razgoci). Hijerarhija razgodaka.

Fonostilistika. Stilska obilježnost fonoloških jedinica. Impresivna i ekspresivna svojstva fonema, naglasaka i in-
tonacije. Grafostilistika.

Pojam idioma. Organski i neorganski idiomi. Stan-
dardni jezik.

Norma i kodifikacija. Standardni jezik s povijesnoga
stajališta.

Standardni jezik i narječja.

Glavne osobitosti fonemskog i naglasnog sustava
čakavskog i kajkavskog narječja u usporedbi s hrvatskim
standardnim jezikom.

Jezik i pismo hrvatskih pisanih spomenika od početaka
do kraja XV. stoljeća.

2. KNJIŽEVNOST

PRISTUP KNJIŽEVNOSTI

(Književnost: naziv i pojam - rodovi i vrste - znanost o
književnosti - književna kritika - odnos književnosti i
jezika - tekst - književnost i društvo - književnost i
druge umjetnosti - svrha proučavanja i učenja književ-
nosti - hrvatska i svjetska književnost - komparativno
(poredbeno) proučavanje književnosti - epohe i raz-
doblja - stilovi i smjerovi - klasična i moderna književ-
nost - usmena i pisana književnost - raščlamba
(analiza), tumačenje (interpretacija) i vrednovanje
književnih djela)

LIRIKA

(Pojam - razvoj - vrste, oblici i značajke lirike, stil i
stilska sredstva, ritam; - usmena i pisana lirika - te-
matska podjela: domoljubna, socijalna, duhovno-reli-
giozna, misaona, ljubavna, pejsažna...; tradicionalni
oblici: himna, oda, elegija, ditiramb, balada, epigram,
epitaf, sonet... - pjesništvo na standardu i na dijalektu
- primjeri)

Antun Mihanović, Hrvatska domovina (himna)

Petar Preradović, Rodu o jeziku (oda)

Albije Tibul, Deliji (I., 3) (elegija) - Franjo Ciraki,
Florentinske elegije (I. - II.)

Vladimir Nazor, Cvrčak (ditiramb)

Hasanaginica (narodna balada)

Marcijal, Siromašni pjesnik - I. Česmički, Prosperu - I.

Crijević, Epigrami knjižnici - S. Vraz, Nadriknjištvo -

A. G. Matoš, Djed unuku - Po Sv. Pismu, Ad homi-
nem (epigrami)

- Stećci; Mak Dizdar, Zapis o zemlji (epitafi)
 Josip Pupačić, Zaljubljen u ljubav (ljubavna)
 Dobriša Cesarić, Pjesma mrtvog pjesnika, Vagonaši (misaona - socijalna)
 Silvije S. Kranjčević, Moj dom (domoljubna)
 Ivo Andrić, Nemiri, I, 4 /Bog izbija kao svjetlo.../, - Nikola Šop, Isus čita novine (duhovno-religiozna)
 Vladimir Vidrić, Jutro (pejsažna) i A. G. Matoš, Jesenje večje (sonet)
 A. G. Matoš; T. Ujević; M. Krleža: Notturmo (primjeri usporednih motiva)
 Anakreont, Pijuckajmo - France Prešeren, Zdravica (anakreontska)
 Fran Mažuranić, Svemir (misaona)
 I. Andrić, Ex Ponto, I, 5 /Poimam i shvaćam.../, (pjesma u prozi)
 D. Gervais, Tri nonice - D. Domjanić, Ciklame, krvave ciklame (dijalektalna)
 - Zaključak (sinteza)

EPIKA

(Pojam - razvoj - vrste, novela - pripovijest - roman; pripovjedač - pripovijedanje - lik; ep i manje epske forme: epilij, spjev, stihovana pripovijetka; jednostavni oblici: mit, legenda, bajka, saga, vic, zagonetka, poslovica; memoari - biografije - autobiografije - primjeri: ep, roman - klasični i moderni, pripovijest, novela, bajka, basna)

- Homer (8. st. pr. K.), Ilijada, pjevanje I., VI., XVI., XVIII., XXIV. (ep)
 Ezop - I. A. Krilov ili J. de la Fontaine: Basne (po izboru)
 H. C. Andersen, Kraljevo novo ruho - I. Brlić-Mažuranić, Kako je Potjeh tražio istinu (bajka)
 August Šenoa, Zlatarovo zlato (povijesni roman)
 J. D. Salinger, Lovac u žitu (moderni roman)
 Vjenceslav Novak, U glib ili Mile Budak, Opanci dida Vidurine (pripovijest)
 Antun G. Matoš, Cvijet sa raskršća - Vjekoslav Kaleb, Gost (novela)
 Pavao Pavličić, Dobri duh Zagreba: (priča - po izboru)
 - Zaključak (sinteza)

DRAMA

(Pojam - razvoj - vrste; struktura i kompozicija; sukob - likovi - monolog i dijalog - drama i kazalište - primjeri: tragedija, komedija, drama)

- Sofoklo, Antigona (tragedija)
 Marin Držić, Skup (komedija)
 I. Vojnović, Ekvinocijo (drama)

- Zaključak (sinteza)

DISKURZIVNI KNJIŽEVNI OBLICI

- (Pojam - razvoj - vrste i značajke - putopis, studija, esej, članak; kritika, feljton, polemika - primjeri: putopis, esej)
 Antun Nemčić, Putositnice (Porod putne misli, Zagreb, Grobničko polje, Padova...) (putopis)
 M. de Montaigne, O odgoju (ulomci: O cilju odgoja, O učenju klasičnih jezika) (esej)
 Rainer Maria Rilke, Pisma mladom pjesniku (1., Pariz, 17. II. 1903.) (esej)
 - Zaključak (sinteza)

POVIJEST KNJIŽEVNOSTI KLASIČNA KNJIŽEVNOST

(Temeljna civilizacijska književna djela: Biblija, Talmud, Kur'an, Gilgameš, Mahabharata - klasična djela zapadne civilizacije i klasična djela istočne civilizacije - klasična književnost Zapada: grčka i rimska književnost, "klasično" kao vrijednosna oznaka).

- Biblija: Knjiga Postanka, Knjiga Izlaska, Judita, Pjesma nad pjesmama, Psalmi, Evanđelje po Ivanu
 Homer, Odiseja (pjevanje I., XIX., XXI.)
 Alkej, Ladi
 Sapfa, Ljubavna strast - Pindar, Pjesnik o ratu
 Eshil, Okovani Prometej
 Sofoklo, Kralj Edip
 Euripid, Elektra
 Plaut, Tvrdica
 Katul, Jadni Katule
 Vergilije, Eneida, pjevanje II. i IV.
 Ovidije, Metamorfoze (Piram i Tizba, IV. knj.)
 Horacije, Lidiji; Poslanica Pizonima
 - Zaključak (sinteza)

SREDNJOVJEKOVNA KNJIŽEVNOST

(Engleski Beowulf, njemački minnesang i minnesangeri, trubadurska lirika - najstariji hrvatski pisani spomenici - ćirilometodska tradicija, biblijski i liturgijski tekstovi - povijesni i pravni tekstovi - crkvena i svjetovna proza - drama, prikazanja)

- Pjesan o Rolandu (franc. ep) - Pjesan o Cidu (španj. ep) - Kalevala (finski ep)
 Pjesan o Nibelunzima (njem. cp) - Roman o Tristanu i Izoldi (viteški roman)
 Sv. Augustin, Ispovijesti (1. i 9.) (autobiografija)
 Črnorizac Hrabar, O pismenima - Bašćanska ploča
 Vinodolski zakon - Lucidar
 Zapis popa Martinca - Ljetopis popa Dukljanina (smrt kralja Zvonimira)
 Rumanac trojski - Aleksandrida
 Pismo Nikole Modruškoga - Hrvojevi Misal - Misal po zakonu rimskoga dvora
 Svit se konča
 Šibenska molitva - Va se vrime godišća
 Muka Svete Margarite
 - Zaključak (sinteza)

3. JEZIČNO IZRAŽAVANJE

U skladu s nastavom jezika i književnosti u prvome se razredu uvijek bavaju različiti oblici jezičnog izražavanja i stvaranja.

Pisano i govorno izražavanje kao jezična djelatnost. Glavne značajke pisanja kao jezične djelatnosti. Pisanje kao priopćivanje (komunikacija) i kao umjetničko stvaranje. Pisanje, pravopis i grafostilistika.

Govorenje kao jezična djelatnost. Govorenje i pravogovor. Neutralno i stilski obilježeno govorenje. Uloga i važnost vrednota govornoga jezika (intonacija, intenzitet, stanka, rečenični tempo, mimika i geste). Govorenje, slušanje i šutnja.

Tekst. Načini oblikovanja teksta. Vrste teksta: opis, raščlamba (analiza), tumačenje (interpretacija), samogovor (monolog), dvogovor (dijalog) i unutarnji monolog.

Opis kao vrsta teksta. Glavne značajke logičke i jezične organizacije opisa. Umjetnički i znanstveni opis: jezične i stilске razlike i sličnosti. Usmeni i pisani opis. Dinamični i statični opis. Opis vanjskog i unutarnjeg svijeta.

Tumačenje (interpretacija, eksplikacija). Logička i jezična organizacija tumačenja. Usmeno i pisano tumačenje. Analitičko i sintetičko tumačenje. Tumačenje umjetničkog djela.

Raščlamba (analiza). Logičko i jezično ustrojavanje raščlambe. Usmena i pisana raščlamba. Navodi, počinavodi i prepričavanje (parafraza) tuđih mišljenja u raščlambi.

Dijalog. Vrste dijaloga. Uspostava dijaloga. Vođenje dijaloga. Dijalog u razgovoru i u umjetničkom djelu (drami, televizijskoj drami, filmu). Jezično oblikovanje dijaloga: jezična ekonomija i vrednote govorenog jezika.

Monolog i unutarnji monolog. Monolog u razgovoru i u umjetničkom djelu. Unutarnji monolog kao pripovjedački postupak.

Obvezatan je tjedno jedan domaći uradak (zadaca).

Učenici pišu tijekom godine tri školska uratka (zadace) s ispravcima.

Drugi razred

1. HRVATSKI JEZIK

Morfem. Morfemi po značenju: gramatički i leksički. Morfemi po položaju: korijenski, prefiksni i sufixni. Rječotvorni (derivacijski) i oblikotvorni (relacijski) morfemi.

Morfem, morf i alomorf (morfemska inačica). Izraz i sadržaj gramatičkih i leksičkih morfema. Morfemska analiza. Morfemi u pisanju i govorenju.

Morfem i oblik. Morfem i osnova. Osnova i korijen. Struktura osnove. Alterniranost osnove (aloosnove). Supletivni oblici.

Pojam gramatičke kategorije. Tipovi gramatičkih kategorija: kategorije vrste riječi, kategorije oblika riječi, kategorije položaja riječi i kategorije riječi.

Kategorije vrste riječi. Kriteriji razdiobe riječi na vrste. Promjenljive i nepromjenljive vrste riječi. Imenice. Gramatička i leksička predmetnost. Sklonidba (deklinacija) imenica. Gramatička obilježja imenica: rod, broj i padež.

Pojedinačna (singulativna) i zbirna (kolektivna) množina. Vlastite i opće imenice. Pisanje imenica (malo i

veliko početno slovo). Pisanje stranih vlastitih imena, poglavito osobnih i zemljopisnih.

Zamjenice. Rod, broj, padež i lice. Funkcije zamjenica. Zamjenice kao imeničke, pridjevske ili priložne riječi. Zamjenice po značenju: lične, povratne, posvojne, pokazne, upitne, odnosne i neodređene.

Pridjevi. Rod, broj, padež, stupanj. Pridjevi i kategorija određenosti/neodređenosti. Sklonidba određenih i neodređenih pridjeva. Stupnjevanje (komparacija). Podjela pridjeva po značenju: kvalitativni, diferencijalni, posvojni i odnosni pridjevi.

Brojevi. Rod, broj i (djelomično) padež. Glavni i redni brojevi. Brojevi kao imeničke, pridjevske i priložne riječi.

Glagoli. Vrijeme, način, vid (svršenost, nesvršenost, dvovidnost), lice.

Stanje (aktiv, pasiv i medij), (ne)prijelaznost i povratnost. Lični i bezlični glagolski oblici.

Jednostavni glagolski oblici: infinitiv, prezent, aorist, imperfekt, imperativ, glagolski pridjevi i prilozi.

Složeni glagolski oblici: perfekt, pluskvamperfekt, futuri i kondicionali. Pasivni glagolski oblici. Pisanje i izgovor složenih glagolskih oblika.

Nepromjenljive vrste riječi: prilozi i prijedlozi.

Nepromjenljive vrste riječi: veznici, uzvici i čestice. Povezivanje riječi: morfosintaksa.

Morfološka sinonimija odnosno homonimija.

Stilska obilježenost padežnih oblika, vremena, načina te ostalih oblika.

Glavne značajke oblikotvornog ustrojstva čakavskog narječja u usporedbi s hrvatskim standardnim jezikom (padežni sustav, sustav glagolskih oblika i drugih oblika promjenljivih riječi).

Glavne značajke oblikotvornog ustrojstva kajkavskog narječja u usporedbi s hrvatskim standardnim jezikom (padežni sustav, sustav glagolskih oblika i drugih oblika promjenljivih riječi).

Hrvatski jezik od XVI. do kraja XVIII. stoljeća.

2. KNJIŽEVNOST

PREDRENESANSA I HUMANIZAM

(Pojam, trajanje, značajke - humanizam kao kulturni i književni pokret - latinizam - književni život - književni oblici i značajke - glavni pisci i djela)

Dante Alighieri, Božanska komedija (Pakao, I.-V.)

Francesco Petrarca, Kanconijer (I., III., V., XIII., LXI., CVI., CCCLX., CCCLXIV.)

Giovanni Boccaccio, Decameron (Uvod; 1. dan 1. novela; 2. dan 3. novela; 10. dan 5. ili 6. novela)

Marko Marulić, Davidijada (1. pjevanje: stih 1-11 i 140-160)

Ivan Česmički, U smrt majke Barbare - Nekom vjerovniku

Juraj Šižgorić, Elegija o pustošenju Šibenskog polja

Antun Vrančić, Putovanje iz Budima u Drinopolje

- Zaključak (sinteza)

RENEZANS

(Europska renesansa - renesansa kao kulturni i književni pokret - odnos prema prirodi i čovjeku - odnos prema antici - književni oblici i značajke - glavni pisci i djela; hrvatska renesansa i njezina središta: Dubrovnik, Split, Hvar, Šibenik, Zadar - odnos prema talijanskoj renesansi - književni oblici i značajke - glavni pisci i djela)

Lodovico Ariosto, Bijesni Orlando (1.; 2. pjevanje)

François Rabelais, Gargantua i Pantagruel (I, 23; II, 17)

Miguel de Cervantes, Don Quijote (ulomci)

William Shakespeare, Hamlet - San ivanjske noći - Soneti (XVIII., CXVI., CXXX.)

Marko Marulić, Judita - Molitva suprotiva Turkom

Džore Držić, Draža je od zlata - Grem si, grem

Šiško Menčetić, Prvi pogled - Blaženi čas i hip

Ranjinin zbornik, Leute moj mili - Odiljam se - Djevojka hodi po zeleni travi

Hanibal Lucić, Jur nijedna na svit vila - Otkad se zamota - Iz Robinje: Skazanje drugo, stih 685-755. (Robinja i Derenčin)

Mavro Vetranović, Pjesanca upomoć poetam - Moja plavca (stih 1 - 26., 197 - 222.) - Posvetilište Abramovo (skazanje prvo, stih 83-184.)

Brne Karnarutić, Vazetje Sigeta grada (treti dil, stih 597-638.)

Petar Zoranić, Planine (Otkuda bura ishodi i zač se zove ili Zač se grad Nin zove i gdo ga najpri sazida - Perivoj od Slave i v njem vile)

Petar Hektorović, Ribanje i ribarsko prigovaranje (Parvi dan, stih 1 - 20., 497 - 508.; Drugi dan, stih 595-685.; Treti dan, stih 1510-1532.)

Mikša Pelegrinović, Jedupka (Proslav, Drugoj gospođi, Sestoj gospođi - odlomci u kojima se pjesnik očituje kao zaljubljenik)

Marin Držić, Skup (predgovor i ulomak o zlatu) - Dundo Maroje - Novela od Stanca

- Zaključak (sinteza)

BAROK

(Pojam, trajanje, značajke - manirizam naprama baroku - hrvatski barok - katolička obnova (protureformacija) - književni oblici i značajke - dubrovačko-dalmatinski, kajkavski, slavonski barok i barok ozaljskoga kruga - bosanski franjevci - glavni pisci i djela)

Luis de Gongora, Nad grobom vojvotkinje od Lerme - Uči se, cvijeće, od mene - Pješčani sat - Sat na zvoniku

Gianbattista Marino, Pjevač ili Ljudski život

Pedro Calderon de la Barca, Život je san

Torquato Tasso, Oslobođeni Jeruzalem (I. i II. pjevanje; prijevod M. Tomasovića, 1990.)

Ivan Gundulić, Suze sina razmetnoga - Dubravka - Osman (I., 1-36.; IV., 345-432.; VII., 269-308.; VIII., 569-592.; IX., 321-408.; XI., 1-184.; XX., 289-376.)

Ivan Bunić Vučić, Nemoj, nemoj, ma ljubice - Tvrdja je vil moja - Prsi ima od leda vil moja gizdava - Slatka dušo mom životu; Vrh smrti

Junije Palmotić, Pavlimir (činjenje treće, skazanje četrnaesto i skazanje petnaesto)

Ignjat Đurđević, Slici svojoj u ruci gospođe - Raklici koja je sumnjila bit ljubljena - Ljubovnik rasrčeni - Vili neharnoj - Suze Marunkove

Fran Krsto Frankopan, Napojnice pri stolu - Človičstvo zove se prava lipota - Cvitja razmišljenje i žalosno prituženje

Kajkavski i slavonski pisci:

Pavlinski zbornik, In hoc anni circulo

Ana Katarina Frankopan Zrinska, Vsakomu onomu, ki štal bude ove knjižice

Juraj Habdelić, Pervi oca našega Adama greh (Gizdost ženska ili Gizdost mladeh ljudi)

Antun Kanižlić, Sveta Rožalija (početak)

- Zaključak (sinteza)

KLASICIZAM I PROSVJETITELJSTVO

(Klasicizam kao europski pokret - racionalizam: R. Descartes - Prosvjetiteljstvo: Voltaire - klasicistički latinizam - književnost u Slavoniji - književni oblici i značajke - glavni pisci i djela)

Pierre Corneille, Cid

Jean Racine, Fedra

Jean Baptiste Poquelin Molière, Škrtac

Voltaire, Candide (I., II., VI.)

Carlo Goldoni, Krčmarica Mirandolina

Matija Petar Katančić, Jesenje plodovi (Seva - Vinobera u zelenoj Molbice dolini)

Matija Antun Reljković, Satir iliti divji čovik (Kazuje lipotu ležaja Slavonije, stih 1 - 29. - Porušenje Slavonije kroz česte rate i bojeve, stih 131-152.)

Andrija Kačić Miošić, Razgovor ugodni naroda slovinskoga (Slidi pisma Radovana i Mjelovana - Tomislav, kralj slovinski - Pisma od Radoslava)

Tituš Brezovački, Matijaš grabancijaš dijak (Predgovor k dobrovoljnom čtavcu, Dogod I., spavanje I. i spavanje II.)

- Zaključak (sinteza)

PREDROMANTIZAM I ROMANTIZAM

(Europski predromantizam - zanimanje za starinu, folklor i "grobjanske" ugodaje; europski romantizam - glavni predstavnici francuskog, njemačkog, talijanskog, ruskog, poljskog romantizma i romantizma u nordijskim zemljama - engleski jezerski pjesnici: W. Wordsworth, S.T. Coleridge, R. Southey - Scottov povijesni roman)

Johann W. Goethe, Patnje mladog Werthera - Faust

Friedrich Schiller, Razbojnici

George G. Byron, Putovanje Childea Harolda (ulomak)

Alphonse de Lamartine, Jezero - W. Wordsworth, Sunovrati

Edgar Allan Poe, Gavran - Crni mačak
 Aleksandar S. Puškin, Evgenij Onegin
 Mihail J. Ljermontov, Junak našeg doba
 France Prešeren, Sonetni vijenac
 - Zaključak (sinteza)

3. JEZIČNO IZRAŽAVANJE

Životopis (biografija) kao vrsta teksta. Vlastiti životopis (autobiografija) i životopis poznate osobe (književnika, umjetnika, pjevača, sportaša). Logička i jezična organizacija životopisa. Uloga činjenica u oblikovanju životopisa. Razlikovanje činjenica po važnosti. Životopis prema stilskim značajkama: subjektivni (literarni i literarizirani) i objektivni (poslovni, službeni). Enciklopedijski prikaz životopisa: Hrvatski biografski leksikon.

Prikaz kao vrsta teksta. Objasnidbeno-obavijesna narav prikaza. Usmeni i pismeni prikaz: sličnosti i razlike. Prikaz i medij: novinski, radijski i televizijski prikaz. Tematska raznolikost prikaza: prikaz knjige, kazališne predstave, filma, stripa, televizijske emisije, koncerta, izložbe i dr.

Sažetak kao vrsta teksta i kao izraz potrebe za značenjskim zgušnjavanjem teksta. Sažimanje kao razlučivanje bitnog od manje važnog u tekstu. Osnovne značajke jezičnog, stilskog i obavijesnog ustrojavanja sažetka. Sažetak članka i sažetak knjige.

Upućivanje (instrukcija) kao vrsta teksta kojim se planira bilo kakvo ponašanje u budućnosti: upravne, tehničke, poslovne, metodičke i druge upute - glagoli i glagolski oblici zahtijevanja, zapovijedanja, poticanja, upozoravanja kao nositelji upućivačkih (instruktivnih) rečenica. Linearni odnos rečenica u upućivačkome tekstu.

Obvezatan je tjedno jedan domaći uradak (zadaca).

Učenici pišu tijekom godine tri školska uratka (zadace) s ispravicama.

. Treći razred

1. HRVATSKI JEZIK

Pojam sintakse (kao gramatičke discipline u kojoj se proučavaju odnosi među jedinicama u nizu). Jedinice sintakse: riječ (oblik), skup riječi (sintagma) i rečenica.

Riječi u rečenici. Spojevi riječi. Tipovi odnosa među sastavnicama spojeva riječi: sročnost (kongruencija), upravljanje (rekcija) i pridruživanje.

Pojam rečenice. Članjivost. Ciljna usmjerenost: izjavne, upitne i usklikne rečenice.

Modalnost i predikativnost rečenice. Obavijesna članjivost: dato i novo (tema i rema).

Članovi rečeničnog ustrojstva. Predikat. Glagolski i neglagolski predikat. Glagolski oblici u predikatu.

Subjekt.

Objekt (glagolska dopuna) i priložna oznaka (predikatni dodatak).

Atribut i apozicija.

Rečenice po sastavu. Sklapanje rečenica: nizanjem i povezivanjem. Nezavisnosložene rečenice. Tipovi odnosa među dijelovima sastavnih, suprotnih i rastavnih rečenica.

Sklapanje uvrštavanjem. Zavisnosložene rečenice: subjektne, predikatne i objektne.

Atributne i apozitivne rečenice.

Priložne (adverbne) rečenice: mjesne, vremenske, načinske.

Priložne (adverbne) rečenice: poredbene, uzročne, posljedične.

Priložne (adverbne) rečenice: namjerne, pogodbene i dopusne.

Sklapanje rečenica bez veznika. Nezavisnosložene asindetske rečenice. Zavisnosložene asindetske rečenice.

Rečenica i tekst. Povezivanje rečenica u tekstu. Tekstni prilozi suprotnosti, objašnjenja, zaključivanja itd. Tipovi teksta.

Intonacija rečenice: rečenični naglasak, stanke, rečenična melodija, intenzitet, tempo. Rečenični znakovi: točka, zarez, dvotočje, trotočje, uskliknik, upitnik.

Red riječi u rečenici (osnovni i aktualizirani).

Osnovne sintaktičke osobitosti čakavskog i kajkavskog narječja prema hrvatskome standardnom jeziku.

Hrvatski standardni jezik u XIX. stoljeću.

2. KNJIŽEVNOST

(Hrvatski romantizam - hrvatski narodni preporod, ilirski pokret, ilirizam - uloga književnosti u buđenju nacionalne svijesti - budnice i davorije - temeljni tekstovi: Mihanovićeva "Reč domovini o hasnovitosti pisanja vu domorodnom jeziku", Draškovićeva "Disertacija iliti razgovor, darovan gospodi poklisarom...", Gajeva "Kratka osnova horvatsko-slavenskog pravopisanja" - Novine i Danica ilirska - Kolo, prvi književni časopis)

Ljudevit Gaj, Horvatov sloga i zjedinjenje (budnica)

Dimitrija Demeter, Grobničko polje (Pjesma Hrvata) (davorija)

Pavao Štoos, Kip domovine vu početku leta 1831.

Stanko Vraz, Đulabije; I.,23, II.,39.,113.; III., 111., IV.,119. - Gazela: Ždral putuje k toplom jugu - Otkud modre oči?

Petar Preradović, Zora puca - Putnik - Ljudsko srce - Mrtva ljubav - Pjesnik

Ivan Mažuranić, Smrt Smail-age Čengića

Matija Mažuranić, Pogled u Bosnu (Predgovor, I., Put u Bosnu i natrag /opis Sarajeva/)

- Zaključak (sinteza)

PROTOREALIZAM (ŠENOINO DOBA)

(M. Bogović, L.Botić, A.V.Tkalčević, F.Marković, J.E.Tomić - V.Jagić, publicistika A. Starčevića, pučka drama i J. Freudreich)

August Šenoa, Budi svoj! - Propast Venecije - Prijan Lovro - Seljačka buna

- Zaključak (sinteza)

REALIZAM

(Europski realizam - pozitivizam i scijentizam - H. Taine - glavni predstavnici francuskoga, ruskog i engleskog realizma - E. Zola i naturalizam)

Honoré de Balzac, Otac Goriot

Gustave Flaubert, Madame Bovary

Ivan S. Turgenjev, Lovčevi zapisi (Šuma i stepa; Nadstojnik)

Nikolaj V. Gogolj, Kabanica

Fjodor M. Dostojevski, Zločin i kazna

Lav N. Tolstoj, Ana Karenjina

Emile Zola, Germinal ili Thérèse Raquin

Guy de Maupassant, Na vodi

- Zaključak (sinteza)

(Hrvatski realizam - odraz francuskoga realizma i naturalizma: E. Kumičić i njegov članak "O romanu" - polemika i stvaranje kritike - pravaštvo i književnost - regionalizam)

Eugen Kumičić, Urota zrinsko-frankopanska

Ksaver Šandor Gjalski, Illustrissimus Battorych ili Perillustris ac generosus Cintek - U noći

Ante Kovačić, U registraturi

Josip Kozarac, Tena

Vjenceslav Novak, Posljednji Stipančići i Tko je to?

Silvije S. Kranjčević, Mojsije - Eli! Eli! lama azavtani - Gospodskom Kastoru

- Zaključak (sinteza)

MODERNIZAM

(Parnasovstvo - dekadencija - simbolizam - individualizam - esteticizam - secesija - bečka moderna)

Parnasovci (L. de Lisle, Slonovi; T. Gautier, Pastel)

Charles Baudelaire, Suglasja - Albatros - Stranac

Paul Verlaine, Jesenja pjesma

Arthur Rimbaud, Samoglasnici - Alkemija slova

Henrik Ibsen, Lutkina kuća (Nora)

Anton P. Čehov, Tri sestre

MODERNA

(Modernistički pokret i moderna - sukob "starih" i "mladih" - secesija - bečka i praška skupina mladih - časopisi - kritike i polemike - Hrvatska mlada lirika, 1914.)

Janko Leskovar, Misao na vječnost

Ivo Vojnović, Dubrovačka trilogija

Antun Gustav Matoš, Utjeha kose - Jesenje veče - 1909. - Stara pjesma - Camao - Umjetnost i nacionalizam

Dinko Šimunović, Muljika

Fran Galović, Childe Harold - Crn-Bel ili Jesenski veter

Dragutin Domjanić, Bele rože - Otmjena dosada

Vladimir Vidrić, Dva pejzaža - Dva levita - Adieu; Antun Barac, Umjetnost i bol (esej)

Vladimir Nazor, Zvonimirova lađa - Seh duš dan

Milan Begović, Pustolov pred vratima ili Bez trećega

Milutin Nehajev, Bijeg

Ivan Kozarac, Đuka Begović

Janko Polić Kamov, Pjesma nad pjesmama - Brada ili Bitanga

- Zaključak (sinteza)

3. JEZIČNO IZRAŽAVANJE

Dokazivanje (argumentacija). Što je dokaz? Vrste dokaza. Važnost dokaza u raspravljačkim tekstovima.

Recenzija kao vrsta raspravljačkog teksta. Važnost podataka i argumenata u recenziji. Kritika i vrijednosni sud u recenziji. Recenzija stručnog i umjetničkog teksta.

Usmeno predavanje. Glavne faze oblikovanja usmenog predavanja: obradba teme, skupljanje građe o temi, sređivanje građe, izrada nacrt (predložka) predavanja. Poraba podataka i stručnih naziva.

Javni govor. Priprema javnoga govora. Pisana podloga za javni govor (bilješke, navodi, podaci). Neutralan i emocionalno obilježen govor. Uvažavanje vrednota govorenog jezika i poznavanje govorničkih figura.

Priopćenje (saopćenje). Jezične i stilske značajke priopćenja. Usmeno i pisano priopćenje. Priopćenje namijenjeno medijima: novinsko, radijsko i televizijsko priopćenje.

Obvezatan je tjedno jedan domaći uradak (zadaca).

Tijekom godine učenici pišu tri školska uratka (zadace) s ispravcima.

Četvrti razred

1. HRVATSKI JEZIK

Znak i sustav znakova. Jezični sustav i jezični znak. Struktura jezičnoga znaka. Označitelj, označenik i izvanjezična zbilja. Riječ i leksem. Leksikologija i semantika.

Izraz i sadržaj leksema. Jednoznačnost i višeznačnost. Metafora i metonimija. Vrste metafora. Značenjske sastojnice. Osnovno i izvedeno značenje. Denotativno i konotativno značenje. Područstvljeno i individualno značenje.

Sinonimija i sinonimi. Istoznačnice i bliskoznačnice. Standardnojezični i nestandardnojezični sinonimi. Općejezični i individualni sinonimi. Funkcionalna vrijednost sinonima.

Antonimija i antonimi. Pravi i tvorbeni antonimi. Binarni, stupnjeviti i obratni antonimi. Funkcionalna vrijednost antonima. Oksimoron.

Homonimija i homonimi. Morfološka i leksička homonimija. Homografi i homofoni. Načini nastanka homonima.

Vremenska raslojenost leksika. Aktivni i pasivni leksik. Vrste pasivnih leksema. Arhaizam i zastarjelica. Pomodnice i novotvorenice.

Područna raslojenost leksika. Lokalizmi, regionalizmi i dijalektizmi. Vrste dijalektizama. Stilska obilježenost dijalektizama.

Funkcionalna raslojenost leksika. Stil i stilistika. Funkcionalni stilovi hrvatskoga standardnog jezika. Glavne leksičke značajke književnoumjetničkoga, publicističkog i razgovornoga stila. Kolokvijalizmi i žargonizmi. Vulgarizmi.

Međujezični dodiri i leksičko posuđivanje. Razlozi leksičkoga posuđivanja. Vrste leksičkoga posuđivanja: izravno, posredno i kružno. Vrste posuđenica. Prevedenice i značenjske posuđenice.

Prilagodba posuđenica. Vrste prilagodbe: grafijska, pravopisna, fonološka, morfološka i značenjska. Tudice.

Leksička norma prema ostalim normama hrvatskoga standardnog jezika. Jezični purizam i jezična kultura. Osnovna pravila jezičnoga purizma. Jezični savjetnik.

Opće imenice i imena. Onomastika. Vrste imena: osobna imena (antroponimi) i imena mjesta (toponimi). Vrste, podrijetlo i glavne značajke hrvatskih osobnih imena. Vrste toponima. Hrvatski egzoni. Stilska obilježenost imena.

Tvorba riječi. Tvorbeno motivirane i tvorbeno nemotivirane riječi. Tvorbeni veza i tvorbeni šav. Tvorbeni načini: prefiksna, sufiksna, prefiksno-sufiksna i složeno-sufiksna tvorba te slaganje i srastanje. Preobrazba.

Tvorba imenica. Tvorba pridjeva. Tvorba priloga. Tvorba glagola.

Frazeologija i frazem. Uvjeti postanka frazema. Frazeomska višeznačnost i jednoznačnost. Frazeomska sinonimija i antonimija. Jezični purizam i frazemi.

Vrste frazema. Frazemi sintagme i frazemi rečenice. Frazemi po središnjoj punoznačnosti: imenički, glagolski, pridjevni i priložni. Frazeomske sraslice. Podrijetlo frazema: posuđeni i nacionalni frazemi.

Leksikografija. Glosari i aneksnj rječnici. Rječnik. Enciklopedijska i jezična leksikografija. Vrste rječnika. Leksikografski članak. Natuknica i odrednica. Vrste odrednica. Vrste leksikografskih poredaka natuknica.

Hrvatska leksikografija. Najstariji hrvatski rječnici. Važniji hrvatski rječnici do kraja XIX. stoljeća (Vrančićev, Mikaljin, Habdelićev, Belostenčev, Jambrešićev, Stullijev, Sulekovi, Parčičević).

Hrvatski jezik u XX. stoljeću. Periodizacija. Glavne značajke svakoga razdoblja. Društveni i politički položaj hrvatskoga standardnog jezika. Nastojanja jezičnih unitarista: Škerlićeva anketa i novosadski saстанak. Borba za ravnopravnost hrvatskoga jezika. Deklaracija. Odnos između hrvatskog i srpskog jezika. Pravopisna problematika. Važnija leksikografska djela.

2. KNJIŽEVNOST

AVANGARDA, MODERNISTIČKI POKRETI I SOCIJALNA KNJIŽEVNOST

(Stilski pluralizam - avangarda - ekspresionizam, dadaizam, nadrealizam, imazinizam, kubizam, futurizam, simultanimizam, konstruktivizam - socijalni realizam - "lijeva" i "desna" kritika - egzistencijalizam - imanentna kritika - kazalište apsurd - epsko kaza-

lište - socijalistički realizam; trivijalna književnost: pojam i oblici)

I. RAZDOBLJE (1914.-1929.)

Marcel Proust, U traženju izgubljena vremena (Combray)

Luigi Pirandello, Šest lica traži autora

Sergej Jesenjin, Pismo majci; P. Neruda, Noćas bih mogao napisati najtužnije stihove...

Federico Garcia Lorca, Oproštaj - Konjikova pjesma ili Th. S. Eliot, Pusta zemlja

Franz Kafka, Proces - Preobražaj

Ernest Hemingway, Starac i more ili Kome zvono zvoni

- Zaključak (sinteza)

EKSPRESIONIZAM

(Pojam i likovna umjetnost - odnos prema impresionizmu - srednjoeuropski književni pokret - krik, vizija, sinestezija - aktivizam i nihilizam - njemački i hrvatski ekspresionizam - književni časopisi: Kokot, Vijavica, Juriš, Plamen)

Antun B. Šimić, Pjesnici - Moja preobraženja - Hercegovina - Povratak - Smrt i ja - Smrt - Ručak siromaha - Opomena

Miroslav Krleža, Snijeg - Kraljevo - Baraka Pet Be

Ivo Andrić, "Hrvatska mlada lirika", 1914: Jadni nemir - Ex Ponto: Epilog

- Zaključak (sinteza)

II. RAZDOBLJE (1929.-1952.)

Miroslav Krleža, Khevenhiller - Povratak Filipa Latinovicza - Gospoda Glembajevi - Predgovor Podravskim motivima Krste Hegedušića

Ivo Andrić, Prokleta avlija ili Travnička kronika

Tin Ujević, Oproštaj - Naše vile - Svakidašnja jadikovka - Blažena žena, gospo nepoznata - Visoki jablani - Pobratimstvo lica u svemiru

Mate Balota, Koza - Dvi daske

Dobriša Cesarić, Oblak - Povratak - Balada iz predgrađa

Dragutin Tadijanović, Dugo u noć, u zimsku bijelu noć - Večer nad gradom - Prsten

Ivan Goran Kovačić, Jama - Moj grob

- Zaključak (sinteza)

William Faulkner, Krik i bijes

Bertolt Brecht, Majka Hrabrost i njezina djeca

Jean Paul Sartre, Mučnina

Albert Camus, Stranac

Eugène Ionesco, Čelava pjevačica i Stolice

Samuel Beckett, U očekivanju Godota

Meša Selimović, Derviš i smrt

- Zaključak (sinteza)

DRUGA MODERNA (1952.-1968.)

(Kritika socrealizma - "Krugovi" 1952. - utjecaj angloameričkih i španjolskih pisaca - "Razlog" 1961. - utjecaj francuskih i njemačkih pisaca - modernistička poezija, utjecaj filozofije egzistencijalizma - "Umjetnost riječi", 1957. i znanost o književnosti)

Petar Šegedin, Crni smiješak

Vladan Desnica, Proljeća Ivana Galeba

Ranko Marinković, Ruke - Kiklop

Slobodan Novak, Mirisi, zlato i tamjan

Jure Kaštelan, Tifusari ili (Tvrdava koja se ne predaje - Konjic bez konjika - ili Jadikovka kamena)

Vesna Parun, Mati čovjekova - Ti koja imaš nevinije ruke

Josip Pupačić, More - Tri moja brata ili Moj križ svejedno gori

SUVREMENA KNJIŽEVNOST

(Proza u trapericama, fantastičari, novi historizam - pjesništvo egzistencijalizma, ludizam, obnova zatvorene forme - drama - kritika i znanost - književnost u dijaspori - glavni časopisi - postmoderna: intertekstualnost - intermedijalnost)

Hermann Hesse, Stepski vuk

Antun Šoljan, Kratki izlet

Ivan Slamnig, Barbara - Ubili su ga ciglama

Slavko Mihalić, Približavanje oluje - Majstore, ugasi svijeću - Prolazim Zrinjvcem, dotiče me more

Vitomir Lukić, Sanovnici ili Nasmijane duše

Ivo Brešan, Predstava Hamleta u selu Mrduša Donja

Ivan Aralica, Psi u trgovištu ili Put bez sna

Nedjeljko Fabrio, Vježbanje života ili Smrt Vronskoga

Pavao Pavličić, Koraljna vrata

- Zaključak (sinteza)

3. JEZIČNO IZRAŽAVANJE

Rasprava (diskusija). Strukturna trodijelnost rasprave: teza, antiteza i sinteza ili postavljanje teze, dokazivanje teze i prihvaćanje ili odbacivanje, odnosno modificiranje teze. Stručno nazivlje i profesionalizmi u raspravi. Usmena i pismena rasprava.

Esej (ogled). Znanstvene, publicističke i umjetničke značajke eseja. Otvorenost eseja kao tekstne vrste. Subjektivni i objektivni elementi u eseju. Uloga navoda.

Komunikacijski tekstovi: vijest, obavijest, oglas, reklama, zahvalnica, pozivnica, sažalnica... Privatni i javni komunikacijski tekstovi. Razlike u oblikovanju komunikacijskih tekstova namijenjenih medijima: novinama, radiju i televiziji (novinska vijest - radijska vijest - televizijska vijest).

Referat kao vrsta teksta. Glavne faze oblikovanja (pisanja) referata: izbor teme, izbor primarne i sekundarne literature, proučavanje gradiva, vođenje bilježaka o pročitanome, izrada nacrtu referata... Načini navođenja literature i vođenja bilježaka. Uvažavanje gramatičke pravopisne i stilističke norme hrvatskoga standardnog jezika u pisanju referata.

Obvezatan je tjedno jedan domaći uradak (zadaca).

Učenici tijekom godine pišu tri školska uratka (zadaca) s ispravicama.

IZBORNI PROGRAM**Prvi razred****1. HRVATSKI JEZIK**

- analize starijih i novijih tekstova pisanih čakavski;
- analize starijih i novijih tekstova pisanih kajkavski;
- analize reprezentativnih hrvatskih spomenika pisanih glagoljicom i latinicom;
- djelatnost hrvatskih glagoljaša i latinista;
- proučavanje zavičajnoga (mjesnoga) govora (razlikovna slovnica).

2. KNJIŽEVNOST, KAZALIŠTE I MEDIJSKA KULTURA**KNJIŽEVNA DJELA**

Matko Peić, Skitnje (Baranja)

Pero Budak, Klupko

Vlatko Pavletić, Kako čitati poeziju

(pristup velikim klasičnim pjesničkim djelima)

Vjekoslav Majer, Život puža

Slavko Kolar, Breza - Svoga tela gospodar

Charles Dickens, David Copperfield ili Mark Twain,

Doživljaji Huckleberryja Finna

Marija Jurić Zagorka, Kneginja iz Petrinjske ulice

Aldous Huxley, Kontrapunkt ili Vrli novi svijet

Nenad Brix, Mrtvacima ulaz zabranjen

KAZALIŠTE:

- pojam;
- kazališni prostor;
- antičko kazalište;
- srednjovjekovno kazalište (osobito hrvatsko srednjovjekovno kazalište);
- pučko kazalište;
- suvremeno kazalište utemeljeno na pučkom izrazu.

ANIMIRANI FILM

- značajke izraza;
- vrste;
- kratka povijest animiranog filma u svijetu i Hrvatskoj.

FILMOVI:

Z. Bourek, Mačka, Bečarac;

B. Dovniković, Ljubitelji cvijeća, Putnik drugog razreda;

V. Vukotić, Igra, Surogat, Piccolo;

Z. Grgić, Muzikalno prase;

A. Zaninović, Zid.

RADIODRAMA (po izboru)

3. JEZIČNO IZRAŽAVANJE

- stvaranje lirske pjesme;
- stvaranje književne crte;
- pisanje jednostavnih pripovjednih oblika;
- krasnoslov (čitanje, recitiranje, deklamiranje) proznih i poetskih tekstova (u stihu i prozi);
- govorne vrednote u krasnoslovu;
- kako su stvarali književnici;
- stvaralačko pisanje; stvaralačko govorenje;
- voditeljstvo (javnih priredaba i sl.);
- povijest govornišva;
- kako su govorili najpoznatiji govornici;
- dokazivanje tvrdnje u govoru.

Drugi razred**1. HRVATSKI JEZIK**

Potanje upoznavanje s odabranim djelima koja ilustriraju četiri glavna hrvatska književnojezična tipa do sredine XVIII. stoljeća:

- a) čakavski književnojezični tip, npr. posveta "Judite" Marka Marulića (1521.);
- b) štokavski književnojezični tip (na primjeru jezika Bartula Kašića u "Ritualu rimskom", 1640.);
- c) hibridni književnojezični tip, npr. pismo Jurja Zrinskoga Petru Balijardiću (i drugi tekstovi pripadnika ozaljskoga kruga) i
- d) kajkavski književnojezični tip (odlomci iz djela Antuna Vramca, Jurja Habdelića ili Jurja Muliha).

2. KNJIŽEVNOST, KAZALIŠTE I MEDIJSKA KULTURA**KNJIŽEVNA DJELA**

Ilija Crijević, Knjižnici - Oda Dubrovniku - Elegije Flaviji (1. ili 2.)

Ivan Bunić Vučić, Plandovanja

Ignjat Đurđević, Uzdasi Mandaljene pokornice:

Uzdisanje prvo, U spoznanju

Fran Krsto Frankopan, Gartilic za čas kratiti

Filip Grabovac, Cvit razgovora - Slava Dalmacije

Matija Divković, Beside (odlomak)

Bartul Kašić, Ritual rimski (Predgovor)

Juraj Križanić, Politika (Predgovor)

Kajkavski i slavonski pisci (izbor)

KAZALIŠTE:

- glumac i kazališna publika;
- renesansno kazalište (posebno u Dubrovniku);
- barokno kazalište (posebno u Dubrovniku);
- isusovačko kazalište;
- klasicističko kazalište;
- kazalište u XVIII. st.;
- Dubrovačke ljetne igre i Splitske ljetne igre.

DOKUMENTARNI FILM

- značajke izraza; vrste; kratka povijest dokumentarnog filma u svijetu i Hrvatskoj.

FILMOVI:

R. Sremac, Zelena ljubav, Stranac, Vrijeme šutnje;
K. Papić, Mala seoska priredba;
O. Gluščević, Ljudi s Neretve, Pod zimskim suncem;
P. Krelja, Mariška Bend, Povratak

RADIOVIJEST

(tonski zapisi s bojišnica o obrani Hrvatske)

3. JEZIČNO IZRAŽAVANJE

- stvaranje priče;
- dramatizacija pripovijetke;
- knjiga snimanja po pripovijetki, ulomku romana ili drame;
- književnost i govor;
- kultura i govor;
- retoričke vrste (pregled);
- retoričke figure;
- razgovor (novinski, radijski, televizijski);
- izvješće; obavijest; komentar;
- izlaganje; obrazlaganje.

Treći razred**1. HRVATSKI JEZIK**

- Obradba glavnih tekstova za upoznavanje standardnojezičnih koncepcija četiriju hrvatskih filoloških škola u XIX. stoljeću:

- a) zagrebačke (Adolfo Veber Tkalčević, Zagrebačka škola);
- b) riječke (Fran Kurelac, Kako da sklanjamo imena?);
- c) zadarskoga kruga (Ante Kuzmanić, Poslanica Dalmatincima) i
- d) vukovaca (Tomo Maretić, Predgovor "Gramatici i stilistici hrvatskoga ili srpskoga književnog jezika").

2. KNJIŽEVNOST, KAZALIŠTE I MEDIJSKA KULTURA**KNJIŽEVNA DJELA**

Walter Scott, Ivanhoe

Ksaver Šandor Gjalski, Janko Borislavić

Josip Kozarac, Mrtvi kapitali ili

Među svjetlom i tminom

August Harambašić, Izbor iz poezije

Adolfo Veber Tkalčević, Nadala Bakarka

Josip Eugen Tomić, Zmaj od Bosne

Milan Begović, Dunja u kovčegu

Milutin Nehajev, Vuci

KAZALIŠTE:

- dramski tekst i kazališna predstava;
- redatelj i dramaturg;
- kazalište u prvoj polovici XIX. st.;
- kazalište u drugoj polovici XIX. st. i na početku XX. st.;
- nastanak institucionalnog kazališta u Hrvatskoj.

IGRANI FILM

- značajke izraza; vrste; povijest igranog filma u svijetu i Hrvatskoj.

FILMOVI:

- A. Babaja, Breza, Pravda, Mirisi, zlato i tamjan;
- K. Golik, Tko pjeva, zlo ne misli;
- Z. Berković, Ljubavna pisma s predumišljajem

TELEVIZIJSKI FILM (u nastavcima)

- K. Golik, Gruntovčani

3. JEZIČNO IZRAŽAVANJE

- pisanje pripovijetke;
- pisanje dramskog teksta;
- priprema govora; organizacija govorne poruke;
- improvizirani i pisani govor;
- slušanje govora; bilješke.
- najavljivanje radijskog i televizijskog programa; intervju; okrugli stol; vođenje rasprave...

Četvrti razred

1. HRVATSKI JEZIK

- Obradba onih dijelova hrvatskoga leksika koji nisu obuhvaćeni obvezatnim dijelom programa ili se u njemu samo spominju (eufemizmi, hiponimi, hipe-ronimi).
- Temeljitije upoznavanje s najvažnijim dostupnim (pretisnutim) starijim hrvatskim rječnicima (F. Vrančića, I. Belostenca, J. Stullija).
- Potanje upoznavanje s važnim događajima iz povijesti hrvatskoga standardnog jezika u XX. stoljeću.
- Upoznavanje s važnijom literaturom o korijenima i vrstama razlika, osobito leksičkih, između hrvatskoga i srpskoga jezika.
- Upoznavanje sa suvremenim rječnicima hrvatskoga jezika i, posebno, s razlikovnim rječnicima.

2. KNJIŽEVNOST, KAZALIŠTE I MEDIJSKA KULTURA

KNJIŽEVNA DJELA

- August Cesarec, Tonkina jedina ljubav, Sin domovine
- Đuro Sudeta, Mor
- Ivo Kozarčanin, Sam čovjek

- Viktor Vida, Ex voto - Zavičaj
- Mirko Božić, Pravednik ili M. Matković, Heraklo
- Danijel Dragojević, Poezija (izbor)
- Robert Musil, Čovjek bez svojstava
- Mihail Bulgakov, Majstor i Margarita
- Jorge Luis Borges, Poezija (izbor)
- Milan Kundera, Nepodnošljiva lakoća postojanja ili Šala

KAZALIŠTE:

- dramska osoba i glumac;
- dramaturgija i teatrologija;
- kritički i književno-teoretski pristupi kazališnoj predstavi i dramskom djelu;
- kazalište i druge umjetnosti u XX. st.;
- suvremeno hrvatsko kazalište;
- institucionalna i izvaninstitucionalna kazališta u Hrvatskoj.

FILM I KNJIŽEVNOST - FILM I TELEVIZIJA - FILM I RADIO - FILM I KAZALIŠTE - FILM I STRIP

FILMOVI:

- A. Vrdoljak, Gospoda Glembajevi;
- F. Hanžeković, Svoga tela gospodar;
- A. Babaja, Izgubljeni zavičaj

TELEVIZIJSKI FILM (u nastavcima):

- D. Marušić, U registraturi

FILM I RADIO:

- K. Papić, Nek' se čuje i naš glas

RADIODRAMA

- Z. Bajsić, Ad libitum

RADIOVIJEST, RADIOKOMENTAR

- S. Glavašević, Pisma iz Vukovara

3. JEZIČNO IZRAŽAVANJE

- pisanje eseja;
- kritika (književna, kazališna, likovna, glazbena, filmska, radiotelevizijska);
- pisanje rasprava;
- usmena rasprava;
- predavanje;
- govor (visoki, srednji i jednostavni stil);
- voditeljstvo (javnih priredbi, radijskih i televizijskih emisija).

Autori:

- Dr. Vinko Brešić, Iva Bubalo, Dr. Dunja Fališevac, Olga Jambrec, Vesna Muhoberac, Dr. Vlado Pandžić, Dr. Ivo Pranjković, Dr. Marko Samardžija (voditelj), Dr. Stjepko Težak